

รายงานวิจัย

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:

กรณีการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย อ. อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

Ecotourism Development Guidelines: The Case of
Amphawa District Firefly Watching Tour, Samut Songkhram Province

โดย

ศาสตราจารย์ ดร.พอพันธ์ อูทยานนท์

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญา วนเศรษฐ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชณี โตอาจ

อาจารย์ ดร.วสุ สุวรรณวิหค

การวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

ประจำปีงบประมาณ 2560

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย อ.อัมพวา
จ.สมุทรสงคราม

ชื่อผู้วิจัย ศาสตราจารย์ ดร.พอพันธ์ อุทยานนท์ และคณะ

ปีที่แล้วเสร็จ 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์ทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย อ.อัมพวา 2) ศึกษาต้นทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดขึ้นกับภาคส่วนต่างๆ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย โดยใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและเศรษฐศาสตร์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชน สำหรับวิธีการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย อ.อัมพวา และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยแบบสอบถาม การประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำอัมพวา ผู้ประกอบการเรือ/คนขับเรือนำเที่ยว ชาวบ้านริมคลอง/แม่น้ำ ผู้นำชุมชน/ส่วนงานราชการในพื้นที่ ทั้งนี้การประชุมกลุ่มย่อยนั้น จะเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ในกลุ่มผู้ที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยเป็นหลัก ส่วนนักท่องเที่ยวจะใช้การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

ผลการศึกษาพบว่า 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย อ.อัมพวา มีความพร้อมของทรัพยากรในด้านต่างๆ อาทิ บรรยากาศธรรมชาติร่มรื่นอุดมไปด้วยคลองน้อยใหญ่และมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน การล่องเรือนำเที่ยวชมหิ่งห้อยได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2548 และในปีต่อมาจากความต้องการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ได้รับความนิยมสูงมากก็ได้มีการขยายพื้นที่ชมหิ่งห้อยเพิ่มเติม โดยจำนวนเรือได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 100-200 ลำ จากประมาณ 30-40 ลำในปีก่อนหน้า อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยเริ่มซบเซาลงจากจำนวนหิ่งห้อยที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง 2) ต้นทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยประกอบด้วยต้นทุนเอกชนบวกผลกระทบต่อภายนอกด้านลบ และหักด้วยผลกระทบต่อภายนอกด้านบวก อย่างไรก็ตามผลกระทบต่อภายนอกด้านลบ (negative externality) นี้ ก่อให้เกิดความสูญเสีย หรือ ต้นทุนกับผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น เสียงดัง/น้ำเสีย ตลิ่งถูกกัดเซาะจากการแล่นเรือ แสงไฟรบกวนยามค่ำคืน ขยะจากการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นต้น จึงนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างผู้ที่ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว 3) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการจ่ายชดเชยให้กับผู้เสียประโยชน์ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้เสียประโยชน์ จากการศึกษาพบว่าควรเก็บค่าชดเชยเพิ่มจากนักท่องเที่ยวที่นั่งเรือชมหิ่งห้อย 10 บาทต่อคน ส่วนรูปแบบการชดเชยนั้นอาจใช้วิธีการชดเชยทางอ้อมที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ตอบแทนแก่ชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

คำสำคัญ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หิ่งห้อย อ.อัมพวา

Title: Ecotourism Development Guidelines: The Case of Amphawa District
Firefly Watching Tour, Samut Songkhram Province

Researchers: Porphant Ouyyanont, Professor, Ph.D. et al.

Year: 2019

Abstract

The purposes of this research were three-fold: first was to study a general situation of ecotourism of Firefly Watching Tour, in Amphawa district, Samut Songkhram Province; second was to explore the impacts of the social costs from such ecotourism emerging affecting various involved parties in various sectors of economic activities; Third was to sustain communities, various guidelines to develop ecotourism of Firefly Watching Tour based on principles of economics especially the environmental economics were proposed and studied. Through field survey, various research methods were conducted including questionnaires, group meeting, in-depth interviews from the informants, namely tourists at Amphawa floating market, boat entrepreneurs, boat drivers, villagers living at the edge of canals and the river, community leaders. Purposive sample technique was selected for small group meeting, while simple random sampling was selected targeting for various tourists.

The results of the study showed that 1) Amphawa district which serves as destination of ecotourism of Firefly Watching Tour had advantages of endowment including the fascinating site of natural atmosphere comprising various small canals and the river; the official arrangement for boating to Firefly Watching Tour began in 2005. From the start, there appears a boom in the growing numbers of tourists for a number of years resulting in the expansion of the site for Firefly watching, numbers of sightseeing boats from roughly 30-40 to 100-200. However, recently, a decline in numbers of sightseeing boats due to the decrease in tourist numbers was noticeable. 2) Regarding aspects of net social cost which was meant negative externality and positive externality effects, various social costs took place including noises, water pollution, garbage, bank erosion from heavy waterway waves created by sailing boats, light flash, and other resource deterioration. 3) Regarding the guideline to sustain ecotourism development focusing on Firefly Watching Tour, it was suggested that the policy of management on ecotourism should be given a high priority, especially participation of community member, and other involved parties. It was especially compensation for those negatively affected or losses by tourism activities. The compensation fee was estimated at 10 baht per person. Various methods of such compensation to develop and benefit the community were, for example, the provision of public activities, and conservation of natural conservation.

Keywords: Ecotourism, Firefly, Amphawa district